

ВІДГУК
професора, доктора педагогічних наук, професора кафедри ергономіки і
дизайну
Київського національного університету технологій та дизайну
ЄЖОВОЇ ОЛЬГИ ВОЛОДИМИРІВНИ
на дисертаційне дослідження
РУЗЯК ТЕТЯНИ ІВАНІВНИ
«Формування професійної культури учнів закладів професійно-технічної
освіти сфери обслуговування»
представлене на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю
015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки

На сучасному етапі розвитку освіти в умовах глобальних трансформацій, актуалізується потреба в культуро-відповідній освіті, що зумовлює важливість проблеми формування професійної культури майбутніх фахівців. Все частіше ринок формує замовлення на фахівців, які не лише досконало володіють своїм фахом, а й є носіями низки конкретних якостей, серед яких чільне місце посідають творчість, ініціативність, наполегливість, лідерство тощо.

Актуальність проблеми формування професійної культури майбутніх фахівців зумовлена наявністю потреби суспільства у висококультурних кадрах; вимоги до сучасного фахівця потребують перегляду процесу організування, засад, змісту, методик і технологій професійної освіти у професійній школі загалом та у закладах професійно-технічної освіти, зокрема. Саме тому дисертаційне дослідження Тетяни Рузяк вважаємо своєчасним та доцільним, оскільки воно сприятиме формуванню професійної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у закладах професійно-технічної освіти.

Дисертаційне дослідження Рузяк Т. І. виконано відповідно до наукового напрямку кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» «Теоретико-методичні засади професійного розвитку особистості». Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи «Теоретико-методичні засади особистісного і професійного розвитку сучасного фахівця в умовах інтеграції у міжнародний освітній простір» (номер державної реєстрації 0121U113179).

Тема дисертаційного дослідження затверджена вченою радою Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка» (протокол № 9/18 від 08.10.2018).

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Оцінюючи найбільш вагомі наукові результати дисертаційного дослідження, виокремлюємо ті, що мають теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Дисертанткою виконано системний, цілісний аналіз поняттєво-категорійного апарату дослідження з метою уточнення ключових понять дослідження; розроблено модель формування професійної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у закладах професійно-технічної освіти з такими структурними складовими: цільовий; методологічний, теоретико-педагогічний, результативний блоки; обґрунтовано педагогічні умови формування професійної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування.

3. Нові факти, одержані здобувачем

В дисертаційній роботі Рузьяк Т. І. *вперше вперше: розроблено* модель формування професійної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування закладів професійно-технічної освіти та *визначено* педагогічні умови її реалізації (використання гуманітарних дисциплін, зокрема зарубіжної літератури як засобу формування професійної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування, що ґрунтуються на запитах і вимогах сучасного ринку праці сфери обслуговування; розвитку інтегральної, загальних, фахових компетентностей та компетентностей спеціалізації майбутніх працівників сфери обслуговування засобами гуманітарних дисциплін; оновлення методів, форм та засобів навчання майбутніх фахівців сфери обслуговування) *обґрунтовано* формування професійної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування як педагогічну проблему, що сформувалася під впливом оновлення освітнього простору; визначено основні цілі формування професійної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування на основі методологічних підходів (особистісно-орієнтованого, аксіологічного, компетентнісного, культурологічного, гуманістичного, інтегративного та діяльнісного); розкрито структуру професійної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування, на основі компонентів: організаційно-цільового, мотиваційно-ціннісного, професійно-культурологічного та визначено рівні (низький, середній, високий) сформованих компонентів професійної культури.

Уточнено зміст понять «професійна культура», «професійна культура особистості», «фахівець сфери обслуговування», «професійна культура фахівця сфери обслуговування».

Набули подальшого розвитку положення про організацію професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування з урахуванням вимог

роботодавців; теоретичні засади формування професійної культури у закладах професійно-технічної освіти.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації та публікацій Рузьяк Т. І. дає підстави для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених авторкою результатів. Вивчення джерельної бази (262 найменування, з них 15 – іноземними мовами) уможливило виокремлення суперечностей: соціальними вимогами до професійної культури робітника і реальним її рівнем у випускників закладів професійно-технічної освіти; обґрунтованою потребою передачі майбутнім фахівцям сфери обслуговування емоційно-ціннісних складових та недостатньою мотивацією учнів закладів професійно-технічної освіти до сприйняття професійної культури через переважання учнів принципами споживацтва порівняно з творчими установками відносно життя і культури; інтегративним характером професійної культури та фрагментарністю її формування в освітньому процесі закладів професійно-технічної освіти; вимогами і потребами ринку праці щодо формування професійної культури фахівців сфери обслуговування та недостатньою готовністю педагогічних працівників закладів професійно-технічної освіти до формування професійної культури; реальним станом та потребами навчального, методичного та науково-методичного забезпечення.

Науковий апарат, викладений у вступі, дає можливість цілісно уявити авторське бачення розв'язання досліджуваної проблеми формування професійної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у закладах професійно-технічної освіти, що зумовило використання теоретичних (аналіз, синтез, індукція, дедукція, порівняння, узагальнення, систематизація нормативно-правової бази, навчально-методичної літератури та навчально-методичної документації) і практичних (спостереження, експеримент опитування) методів наукового дослідження.

Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації забезпечені теоретичною аргументацією вихідних засад і положень; застосуванням методів досягнення поставленої мети дослідження, що відповідають його об'єкту, предмету, меті й завданням; репрезентативністю вибірки; поєднанням кількісного та якісного аналізу отриманих результатів; статистичною обробкою даних, а також позитивними результатами впровадження результатів дослідження.

Дисертацію написано на належному науковому рівні. Дисертантка володіє теорією проблеми і методами її дослідження. Позитивне враження справляє оформлення роботи, розміщені в ній таблиці, діаграми та додатки.

Зміст поданих анотацій відображає зміст дисертації та висвітлює її суттєві аспекти та основні положення.

Рівень апробації результатів дослідження є також достатнім і підтверджується участю дисертантки у науково-практичних конференціях різного рівня.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Львівського фахового коледжу харчової і переробної промисловості Національного університету харчових технологій (довідка № 201/22 від 28.03.2022), Криворізького професійного гірничо-технологічного ліцею (довідка № 189 від 29.03.2022), Стебницького професійного ліцею (довідка № 178 від 14.12.2021), Самбірського фахового коледжу економіки та інформаційних технологій (довідка № 156 від 22.12.2021).

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Основні ідеї, матеріали, положення та висновки дисертаційної роботи можуть бути використані у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування у закладах професійно-технічної освіти України. Модель формування професійної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування закладів професійно-технічної освіти, рекомендації щодо використання гуманітарних дисциплін, зокрема зарубіжної літератури, у формуванні професійної культури можуть використовуватися у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців сфери обслуговування. Розроблений факультативний спецкурс «Формування професійної культури фахівця сфери обслуговування у процесі вивчення гуманітарних дисциплін» може застосовуватись викладачами дисципліни «Зарубіжна література» у закладах вищої освіти при підготовці бакалаврів професійної освіти. Результати, матеріали, положення та висновки дослідження, а також комплекс методичного забезпечення для формування професійної культури учнів закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування, підготовлені методичні рекомендації для викладачів можуть бути використані у процесі укладання навчальних програм і посібників із метою вдосконалення навчального процесу, проведенні науково-педагогічних досліджень, під час

написання курсових і дипломних робіт, а також у процесі розробки матеріалів для підвищення кваліфікації викладачів і фахівців.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації, значною мірою забезпечується логічною структурою роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Логіка і послідовність викладу тексту праці відповідає вирішенню поставлених завдань дослідження. Логічну структурованість роботи забезпечують висновки та узагальнення, а також унаочнюють 13 таблиць, 8 рисунків та 12 додатків.

У першому розділі – «Теоретичні основи формування професійної культури учнів закладів професійно-технічної освіти» – проаналізовано стан теорії та практики формування професійної культури учнів закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування як педагогічну проблему; визначено основні цілі формування професійної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у закладах професійно-технічної освіти. Визначено критерії, рівні та показники сформованості організаційно-цільового, ціннісно-мотиваційного та професійно-культурологічного компонентів професійної культури.

У другому розділі – «Педагогічні умови формування та обґрунтування моделі формування професійної культури учнів закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування» висвітлено педагогічні умови формування професійної культури учнів закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування: підготовка викладача до формування професійної культури учнів у закладах професійно-технічної освіти сфери обслуговування; підготовка учнів закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування до сприйняття професійної культури; формування професійно-культурологічної компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування у закладах професійно-технічної освіти; обґрунтовано модель формування професійної культури учнів закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування..

У третьому розділі – «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності моделі формування професійної культури учнів закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування та педагогічних умов її реалізації» – представлено планування, організацію та методіку проведення експерименту з метою формування професійної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у закладах професійно-технічної освіти; виконано

аналіз результатів експериментального дослідження; реалізовано констатувальний, та формувальний етапи експерименту та здійснено аналіз отриманих даних; виконано статистичну перевірку достовірності результатів експериментального дослідження. Ефективність формування професійної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у закладах професійно-технічної освіти та їхньої підготовки до професійної діяльності оцінювалася за допомогою критеріїв (ціннісний, мотиваційний, діяльнісний, особистісний). Визначено перспективні напрями подальших педагогічних досліджень.

У мовно-стилістичному оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю мовлення.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення одержаних дисертанткою результатів, вважаємо за потрібне висловити певні побажання та зауваження дискусійного характеру:

1. Педагогічний експеримент описаний недостатньо вичерпно. Зокрема, не зазначений розподіл учасників по закладах освіти, а також демографічні дані учасників.

2. В описі експерименту педагоги професійного навчання названі по-різному: «інженерно-педагогічні працівники» (с. 178), «працівники» (с. 178), «педагогічні працівники» (с. 180), «вчителі» (с. 181), «педагоги» (с. 181), «викладачі» (с.181). Варто уточнити, йдеться про синоніми або про різні категорії педагогів професійного навчання.

3. Дві публікації авторки мають повністю ідентичну назву «Підготовка викладачів вищих професійних училищ до формування професійної культури учнів» і опубліковані в одному журналі, хоча в різних випусках, що не дозволяє стверджувати, що публікації містять відмінні наукові результати.

9. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Наукові результати та основні положення, висновки та рекомендації викладено у 17-ти працях (з них 14 одноосібні): 7 статей у фахових виданнях України, 1 стаття – у періодичному фаховому виданні іншої держави; 9 праць апробаційного характеру.

10. Висновок

Отже, рецензоване дисертаційне дослідження Рузяк Т.І. на тему: «Формування професійної культури учнів закладів професійно-технічної освіти сфери обслуговування» є самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор Рузяк Тетяна Іванівна заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта, педагогіка та спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Офіційний опонент:
професор, доктор педагогічних наук,
професор кафедри ергономіки і дизайну
Київського національного університету
технологій та дизайну

Ольга ЄЖОВА